Anul VII. 1 Martie, 1913. Nr. 5.

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ȘTIINȚA ȘI VIEAȚA BISERICEASCĂ.

— APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. —

REDACTOR:

Dr. NICOLAE BĂLAN.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: SIBIIU, STRADA REISSENFELS; 11.

CUPRINSUL:

Despre modul cum trebue apărată biserica ... Trad. de *I. Beleuță.*
Chestiuni vitale: Ce e Dumnezeu? ... *Dim. I. Cornilescu.*
Ce a făcut Hristos pentru om? ... *Tr. Scorobeț.*
Predică despre bunaînțelegere ... *Aurel Popoviciu.*
Sf. Scriptură pentru publicul românesc Arhim. *Scriban.*
Din cărțile bune ... *N. B.*
Mișcarea literară ... *N. B.*
Cronică bisericească-culturală: Desmințire. Constatări dureroase. O propunere. Dintr'o scrisoare. Coloare albă. Sapă o fântână! ... *T. St.* și *N. B.*
Tipicul cultului religios ... *Cantor.*

SIBIIU.
TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.
1913.

Anul VII. 1 Martie, 1913. Nr. 5.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 cor.; pe o jumăt. de an 5 cor. — Pentru România 12 Lei.
Un număr 50 fil.

DESPRE MODUL CUM TREBUIE APĂRATĂ BISERICA[1].

Biserica sobornicească a avut de susţinut lupte, în toate timpurile; ea va aveà de purtat aşa ceva întotdeauna. Ca şi dumnezeescul ei întemeietor, ea trebuie cu necesitate să fie obiectul contrazicerilor, pentrucă este depozitara adevărului şi a binelui, şi fiindcă adevărul şi binele vor aveà întotdeauna să lupte împotriva erorii şi a răului. Biserica are nu numai duşmani exteriori, cari o nesocotesc şi o calomniază, ea are şi vrăjmaşi interiori, cari sunt mult mai periculoşi: aceştia sunt ipocriţii, cari fac din dogmele ei, din morala ei, din cultul, din autoritatea ei, totatâtea obiecte de speculaţiuni josnice şi interesate. Aceşti duşmani interiori se întâlnesc în cler ca şi printre laici; aceşti farisei ai legii celei noi repetă pe toate glasurile, asemenea celor ai legii iudaice: «Mulţumimu-ţi, Dumnezeule, că nu suntem ca ceilalţi oameni!» ei sunt pururea gata, dispuşi să augmenteze simbolul; în schimb, ei caută fără încetare mijloace de împăcare cu morala; ei nu primesc din cult decât ceeace favorizează ideile lor; dacă preferi slujbele parohiale, spectacolelor pretenţioase şi ridicule, pe cari le inventează ei, eşti înaintea lor un *jansenist;* dacă ţii la vechea regulă a credinţei soborniceşti, şi dacă crezi, că legile sunt făcute pentru popi ca şi pentru ceilalţi, atunci treci în ochii lor de *gallican*, cu alte cuvinte, drept un om de speţa cea mai rea, aproape de un ateu; dacă nu aşezi pe Preasfânta Fecioară în locul lui Dumnezeu şi pe papa în locul bisericei, eşti un eretic, un nelejuit, vrăjmaş al Sfântului-Scaun şi al cultului Mariei.

[1] Acest articol a fost compus de autor până ce nu trecuse la biserica ortodoxă.

Cugetaţi cumva, că aceşti făţarnici cinstesc Sfânta Fecioară şi aduc respect papei? Vă înşelaţi; ei îşi fac râs atât de Sfânta Fecioară, cât şi de papa, cari nu sunt pentru ei decât nişte *mijloace* pentru a se lăudà şi pentru a se îmbogăţì.

Aceşti farisei nu respectă ceva, decât în aparinţă, ei se preocupă prea puţin să spună adevărul; dacă au plăcerea să facă o dogmă şi să puie eroarea pe tronul adevărului, ei o fac; dacă le trece prin minte să pună în socoteala bisericii, o ideie, o instituţie, pe care o găsesc bună de exploatat, aceasta nu constituie pentru ei nici o greutate. Biserica, pe care ei o ridică în slavă, nu-i decât coteria lor; doctrinele, pe cari voiesc să le impună nu sunt decât ideile lor; cu cât mai mult combaţi aceste idei în numele adevărului, cu atât mai tare le susţin şi le exagerează, şi dacă are cineva pretenţiunea, foarte îndreptăţită şi cu totul raţională de a aşezà biserica airea (în altă parte), decât la ei, atunci aruncă asupra unuia ca acesta anateme peste anateme.

Acestea sunt procedeele obişnuite ale fariseilor noştri: cu cât au mai puţine convingeri, cu atât mai mai mult se silesc să desfăşure zel pentru apărarea bisericii şi a creştinismului; dar acest zel are în mod necesar ceva silit, ceva excentric; el nu poate rămâneà între marginile dreptului şi adevărului; trebuie să degenereze în insulte. Insulta a devenit atât de comună fariseilor noştri, încât nici nu mai bagă de seamă, că ea se desprinde din toate frazele lor; ei se miră, când lumea le reproşează, că se folosesc de ea. Se poate, ca, în focul polemicei, să nu spui totdeauna lucruri plăcute adversarilor; există chiar un neam de adversari, cu cari Isus-Hristos s'a purtat foarte rău, aceştia sunt fariseii «cari se cinstesc pe ei însuşi şi cari dispreţuesc pe alţii». Putem de sigur să imităm pe dumnezeescul Invăţător, când întâlnim în calea noastră «aceste morminte văruite dinafară cari dinlăuntru sunt pline de putreziciune»; dar e de lipsă să tratăm pe toţi ceilalţi adversari ai bisericii, şi chiar ai creştinismului, cu dragostea, de care ne-a dat exemplu Iisus Hristos. Câtă sfântă mănie arătà el împotriva sectei făţarnicilor, împotriva acelora, cari trafică cu religiunea; într'atâta erà el de blând şi compătimitor pentru cei neştiutori, cei neputincioşi, pentru cei orbi, pentru toţi aceia, cari aveau anumite neputinţe spirituale şi corporale. Oricât de slabă să fi fost licărirea, care mai rămâneà

într'o inteligenţă, el nu perdea nici decum nădejdea de a o lumina mai mult, şi se fereà de a o stinge cu desăvârşire. Orice rătăcit erà, în ochii săi, o oaie, pe care el trebuià să o aducă la staul pe umerii săi.

Iisus-Hristos îşi apărà operà cu ajutorul dragostei; zelul lui erà blând, curat, desinteresat. El nu insultà pe nime, nu exagerà nimic; vorbià cu gravitate, simplu; el erà *blând* şi *smerit cu inima.*

Să asemene cineva cu acest zel al Dumnezeu-omului pe cel al fariseilor noştri moderni: s'a desfăcut oare vr'odată vre-o frază dulce şi smerită din condeiele lor? Totdeauna cu pumnul ridicat, ei strigă, calomniază, insultă pe toţi aceia, pe cari îi consideră de adversari ai bisericei sau ai religiunii; ei nu pot scrie un şir, fără ca fierea să se verse în toate părţile. De voiesc câte odată să facă pe plăcuţii, veninul le absoarbe îndată tot spiritul.

Ei cred, că astfel apără în mod demn biserica; ei mai curând o compromit şi-i fac duşmani în mai mare număr. Ceice n'au fericirea de a crede, cari nu cunosc religiunea, judecă despre biserică după apărătorii ei lărmuitori; negăsind la aceştia decât nişte declamaţiuni indecente şi cu desăvârşire lipsite de ştiinţă şi de raţiune, îşi fac concluziunea, că biserica nu poate fi apărată în mod raţional, şi că ea nu-i altceva, decât o partidă compusă din oameni cutezători şi făţarnici. Concluziunea lor e cu toată siguranţa falşă; ei ar trebuì să se asigure, dacă biserica n'are alţi apărători, învăţaţi şi vrednici de cinste; dar fariseii noştrii fac atâta zarvă, încât atrag asupra lor toată luarea aminte; ei se pricep aşa de bine să tragă folos din anumite încurajări imprudente, ale căror motive nu sunt îndestul de cunoscute, încât ei au încheiat prin a face să fie priviţi drept furnizorii brevetaţi, patentaţi, oficiali, ai adevărului şi ai ortodoxiei.

E oare de mirat, după toate acestea, că oameni, chiar serioşi şi oneşti, văd biserica acolo, unde nu-i, şi judecă pomul după roadele, cari zi de zi isbesc privirile lor?

Iată pentruce biserica are atâţia duşmani.

Cu cât se va folosì lumea de procedeele fariseilor noştrii pentru a apărà biserica, cu atât vom vedeà mai mult mărindu-se mulţimea prejudiţiilor şi a nedreptăţilor îndreptate împotriva ei.

Nici când eroarea, nici zelul amar și obraznic nu vor puteà naște (produce) adevărați fii de ai bisericii.

Opera lui Iisus Hristos trebuie să fie propoveduită și apărată prin mijloacele, pe cari le-a întrebuințat Iisus Hristos pentru a o apărà și propagà: doctrină adevărată, învățământ simplu și curat, umilință, blândețe și dragoste, acesta este rezumatul din apostolatul dumnezeescului învățător. Tot așa trebuie să facem și noi, dacă voim să câștigăm pe seama bisericii noi fii, și să o apărăm cu adevărat în contra adversarilor săi.

In loc de a inventà dogme, trebuie a ținea cu stricteţe la *doctrina revelată* și păstrată în chip universal în biserică, pentrucă numai cât în aceasta este adevărul. In loc de niște declamări goale și fără consistință, avem datoria să oferim potrivnicilor bisericii un învățământ nutrit cu dovezi și cu raționamente convingătoare, pe cât de blând și modest ca formă, pe atât de puternic și solid în ce privește fondul, un învățământ plin de sinceritate și loialitate.

Sunt unii, cari își închipuesc că apără biserica prin prefăcătorie și minciună; ei identifică clerul sau biserica dintr'o epocă oarecare cu biserica sobornicească și universală, și nu-și dau învoirea, ca să mărturisească cineva cu franchеță, că în biserica din cutare și cutare secol au existat mari abuzuri. Ei consideră de mincinoase monumentele istoriei cele mai autentice, și luptă înadins împotriva științei și în contra cunoștințelor celor mai comune. Pe unii ca aceștia îi veți vedeà, cu o ocazie binevenită, luând apărarea inchizițiunei, atribuind această instituțiune bisericii sobornicești, și având pretenția, că ea a fost bună, folositoare, evanghelică.

Prin astfel de procedeuri, se compromit cele mai bune cauze. Să nu atribuim lui Iisus Hristos decât ceeace aparține lui Iisus Hristos; bisericii sobornicești numai ceeace aparține bisericii sobornicești; să lăsăm clerului și creștinilor din cutare ori cutare epocă răspunderea pentru actele și instituțiile lor; să despărțim opera omenească de opera divină, și noi vom apărà pe aceasta din urmă cu mai mult succes. Cum și voiți să dați drept dumnezeească o operă, care se găsește pătată de vițiile omului? Să dovedim, că vițiile aparțin oamenilor, și că opera divină nu trebuie judecată după aceste viții, pe cari ea le osândește, și noi vom

fi nişte adevăraţi apărători ai bisericii şi ai adevărului! Cât priveşte pe fariseii legii celei noi, să ia spre ştiinţă că exagerările şi zelul lor anti-evanghelic compromit biserica, şi că aceia pe cari îi proclamă ei eretici şi dispreţuitori de cele sfinte, sunt mult mai ortodoxi şi mai religioşi decât adepţii partidei lor.

După **R. F. Guettée.** *I. Beleuţă.*

F. Thomas.

CHESTIUNI VITALE.

V.

Ce e Dumnezeu?

Tatăl nostru carele eşti în ceruri.
Iisus Hristos.

De data aceasta vrem să încercăm să facem o ascensiune periculoasă şi grea. Vârful care se înalţă înaintea noastră e un vârf pe care oamenii caută să-l urce de mii de ani. Există însă o cărare directă spre a ajunge pe el: Evanghelia, şi o călăuză care să ne conducă direct pe el: Iisus Hristos. Insă eu nu mă pot servì de ele, pentru un moment cel puţin, fiindcă presupun că mă aflu în faţa unor cititori, cari nu cred încă în creştinism şi aş vrea să le arăt că omul chiar cu facultăţile lui naturale, poate întrezărì ceva din esenţa lui Dumnezeu. Ceeace îngreuiază foarte mult ascensiunea proiectată, e faptul că în decursul veacurilor vârful s'a acoperit cu nori grei şi nu se mai poate zărì decât prin scăpărări repezi şi la mari intervale. Dar şi atunci e aşa de scânteietor, încât ochiul omului abia-l poate privì. De aci ignoranţa în care a zăcut multă vreme omenirea în această privinţă, ignoranţă care durează şi azi chiar pentru mulţi cel puţin. De aci absurdităţile inventate pe seama lui Dumnezeu, absurdităţi, pe care un spirit raţional nu le poate admite de loc. De acì şi blasfemiile, adesea grozave, ieşite din gura omului contra lui Dumnezeu. Omul nevoind să primească decât ceeace poate atinge şi cântărì, adesea şi-a bătut joc de Dumnezeul acesta, în care trebue să crezi fără să-L fi văzut vre-odată.

Dacă printre cititorii mei se vor găsì şi credincioşi, desigur că şi ei vor fi auzit punându-li-se adesea următoarea întrebare ironică: Unde e Dumnezeul tău? Arată-mi-L! L-ai văzut vre-odată? Ai putut vorbì vre-odată cu El? Cum poţi crede într'o fiinţă pe care nimeni n'a putut-o vedeà? Aceste luări în râs vă vor fi pus poate în încurcătură. Poate că vă vor fi chinuit chiar.

Mai mult: Cine știe poate, dacă nu vor fi făcut să se nască în spiritul vostru chiar îndoiala?

Acelora, cari vorbesc astfel, le-ați fi putut răspunde îndată că, pentru a cunoaște pe Dumnezeu, nu trebue să întrebuințezi aceleași instrumente, nici să urmezi aceleași metode, de cari ne servim la studierea unui obiect sau unei ființe din lumea fizică. Cu Dumnezeu e tocmai ca și cu sufletul. Acesta nu se poate da și studià, decât prin metoda reflexiunii, care e o acțiune cu totul interioară. Și pentru a cuprinde pe Dumnezeu, trebue să întrebuințezi ochiul interior al conștiinții, să reintri în tine însuți și să privești în adâncul ființei tale; căci Dumnezeu e mult mai aproape de noi, decum ne închipuim de obiceiu.

Oamenii cari L-au întrezărit mai bine, L-au simțit foarte aproape de ei și au observat că, spre a-L cunoaște, trebue să înveți a te cunoaște pe tine însuți. Atât e de adevărată afirmația biblică, admisă de savanți ca Quatrefages și alții, că omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu. Să căutăm dar și noi să stabilim prin analiză ce trebue să fie Dumnezeu și de aceea să începem prin a vedeà *ceeace El nu e*, și asta va formà prima parte, mai ales istorică, parte care ne va conduce în chip firesc la cea de a doua, care tratează despre *ce e Dumnezeu.*

I. Ce nu e Dumnezeu?

Știm că există o mulțime de religiuni, inventate de om. Ele dovedesc că n'aveà așa mare nedreptate un savant al cărui nume e bine cunoscut, când spuneà că omul e un animal religios. Dintre religiunile acestea, care sunt tot atâtea suspinuri ale omenirii după Dumnezeu, sunt unele cari având oarecare analogii între ele, se pot clasà în diferite grupări, după ideia, pe care și-o fac despre Dumnezeu. Această ideie poate servì drept fir conducător între diferite grupe. Acestea din urmă formează un fel de scară alcătuită din mai multe trepte dintre care fiecare corăspunde cu o concepție particulară despre Dumnezeire. In examinarea repede, pe care vom încercà s'o facem cu privire la religiunile omenești, vom vedeà că ideia de Dumnezeu, din vagă și foarte generală cum e la început, se concentrează puțin câte puțin și ajunge la ideia unui singur Dumnezeu, care are în sine plenitudinea divinității.

Forma religioasă, care corespunde ideei de Dumnezeu celei mai largi, poartă numele de *panteism.* După panteism totul e Dumnezeu și Dumnezeu e totul. Numai divinitatea există și în afară de ea nu există nimic. De aceea, cel mai neînsemnat fir de iarbă, cea mai mică insectă, cel din urmă microb sunt ceva divin, ca și omul de geniul cel mai distins. Firul de iarbă, insecta,

microbul şi omul sunt porţiuni din divinitate. Materia nu e mai puţin divină ca spiritul, nici corpul ca sufletul. Un panteist îmi spuneà într'o zi următoarele: Când mă plimb pe la ţară mă simt năpădit pretutindeni de divinitate, o văd în toate părţile şi mă simt nu numai eu însumi divin, ci și lumea din care fac parte.

De altfel în panteism se pot distinge două curente, după cum și el se pleacă de partea spiritului sau a materiei. Cel dintâiu pretutindeni vede numai spirit, căci și Dumnezeu e spirit; al doilea pretutindeni vede numai materie, căci Dumnezeu nu se deosebeşte de ea. In cazul din urmă suntem foarte aproape de materialism. In orice caz, în ambele sisteme, lucrurile pe care le vedem nu sunt decât manifestări fără valoare proprie, fără realitate intrinsecă ale unui principiu universal, care e Dumnezeu.

N'am pretenţia de a combate un sistem, care a numărat și numără şi azi între apărătorii lui spirite foarte distinse și care are unele idei foarte adevărate, între care și ideea unui Dumnezeu care pătrunde totul cu prezenţa sa.

Să-mi fie permis numai fără a insistà mai mult să fac două obiecţiuni. Prima e cu privire la personalităţile omeneşti. Dacă Dumnezeu nu e o personalitate şi n'are nimic individual în sine, dacă nu e decât o substanţă universală ca materia, aş vreà să mi-se explice cum se face că există personalităţi omeneşti foarte însemnate și foarte deosebite unele de altele? E posibil ca un principiu cu totul impersonal, cum e Dumnezeul panteismului, să producă fiinţe personale şi încă în număr aproape infinit? Din Dumnezeu nu poate ieşì decât ceva asemănător cu Dumnezeu.

A doua obiecţiune e cu privire la deosebirea dintre bine și rău. Dacă numai Dumnezeu există şi nimic nu există în afară de El, cum se face că unele lucruri bune sunt numite *bine*, iar altele rele le numim *rău?* Cum se face mai ales că aceste lucruri sunt într'o luptă continuă, fără a ne fi permis moralmente să le confundăm, sau cel puţin să le apropiem? Să fie atunci în Dumnezeu principii opuse cari se luptă unele contra altora? S'ar puteà contrazice oare Dumnezeu, când asta e tot una cu a se distruge? Dar un Dumnezeu care se distruge singur nu mai e Dumnezeu.

Ideea panteistă despre Dumnezeu deşì are unele părţi foarte adevărate, nu poate mulţumì mintea, și înţeleg cum adoratorii unui asemenea Dumnezeu ajung în Nirvana, adecă în neant și căzând în pesimism, afirmă că idealul urmat de om e moartea. Vieaţa neajungând la desăvârşire, decât distrugându-se, putem spune, aproape fără teamă de a păreà paradoxal, că culmea vieţii e moartea.

Voiu cità îndată, nu din punct de vedere cronologic, ci din punct de vedere al ideei despre Dumnezeu, *fetişismul*, după care divinitatea

se concentrează într'o mulţime infinită de obiecte sau de fiinţe numite fetişuri, care după ce au fost privite ca locuinţe ale divinităţii, devin la rândul lor tot atâtea divinităţi sau zei. Deşì numărul acestor obiecte e mare, constatăm totuş şi acì o mărginire a divinităţii. Nu se mai poate spune: Totul e Dumnezeu, ci mai de grabă: O mulţime de lucruri din univers sunt de natură divină.

Această concepţie religioasă a lui Dumnezeu constitue *idololatria*, dela cuvântul idol, prin care se face deosebirea obiectelor divine între ele. Nimic mai absurd şi mai supărător în acelaş timp, ca superstiţiile cultului idololatru. Obiectele cele mai neînsemnate, păpuşi, bucăţi mai mult sau mai puţin fără formă, de piatră, de lemn, de metal, animalele cele mai hidoase au fost privite rând pe rând ca zei. Tocmai ca altădată în Egipt: când voià să se adoare zeul unui templu păgân, preotul trecea cu mare ceremonie din sală în sală, până la un sanctuar împodobit cu covoare şi cu picturi măreţe şi plin de fum de tămâie. Apoi ridicând foarte serios o perdea acoperită cu broderii strălucitoare, preotul îţi arătà zeul pe care toţi îl venerau: erà un crocodil enorm care se tăvăleà pe covoarele acelea splendide. Adesea acest cult idololatru aduceà cu sine şi ceremonii crude. Dovadă: statuia lui Moloch tăiată şi încălzită până când se albeà, care se umpleà cu copii mici aduşi ca sacrificiu. Sau altă statue plumbată în Indii în faimosul car al lui Jaggernauth sub care credincioşii se culcau, spre a fi sdrobiţi în onoarea divinităţii.

Se înţelege că un asemenea cult revoltă mintea până la extrem şi e respins ca absurd de oricine se gândeşte puţin sau îşi ascultă glasul conştiinţii. Din nenorocire, reacţiunea face pe om foarte adesea să nege orice idee despre divinitate.

Acum dacă mai reducem numărul zeilor spre a nu mai atribuì caracterul divin decât oamenilor, ajungem la *politeismul* grec, care constà mai ales în divinizarea unui număr oarecare de oameni superiori, morţi de mulţi ani şi deveniţi eroi legendari. De acì, Olimpul, care erà locuinţa zeilor acelora, dintre care fiecare aveà o sferă de activitate diferită. Zeii aceştia în faţa adoratorilor îşi ascundeau patimile, urile şi afecţiunile. In luptă îşi aveau partizanii lor favoriţi şi plini de ură violentă, se luptau foarte adesea unii contra altora. Trăiau în desfrâu; adulterul erà ceva comun între ei.

Se înţelege că şi acì îndoiala şi necredinţa au înlocuit repede credinţa. E imposibil să adori pe asemenea zei. Mai de grabă îi respingi decât să-i primeşti. De acì scepticismul absolut care domnià în clasele culte în timpul imperiului roman... Scepticism pe care îl mai măreà şi credinţa naivă a claselor populare. Conştiinţa protestà contra unor asemenea idei; dar nu erà

capabilă să cuprindă şi să priceapă ceva care să corespundă mai bine aspiraţiilor ei.

Dacă restrângem şi mai mult noţiunea de Dumnezeu, spre a o concentrà numai în două fiinţe, avem *dualismul*, adecă două principii care se luptă mereu unul cu altul: principiul binelui şi principiul răului — lumina şi întunerecul. Aşa erà religia vechilor Perşi, Parţii moderni, care admit două divinităţi: Ormuzd şi Ahriman, într'o luptă continuă între ei, pânăce Ormuzd, zeul luminii, va câştigà o victorie deplină asupra adversarului său — zeul întunerecului.

O asemenea concepţie ni se pare mult mai adevărată din cauza locului larg pe care-l ocupă în ea răul. După ea răul nu e ceva iluzoriu, ci, din contră, o realitate grozavă, cu care trebue să ne răfuim. Totuşi dualismul nu poate satisface pe deplin spiritul omenesc, care are nevoie de o unitate pe care o caută în domeniul ştiinţii ca şi al religiunii. Ştiinţa ajunge din ce în ce mai mult la unitatea universului şi la originea unică a neamului omenesc. Ea vreà să conceapă fiinţele vii ca ieşind toate dintr'o celulă primitivă, ea caută o lege unică ca punct de plecare, a tuturor celorlalte. De asemenea, mişcarea universală a cugetării ajunge la concepţia unui singur Dumnezeu fără voinţa căruia nimic n'ar există şi care poate fi deajuns pentru sine însuşi.

Aceasta e afirmaţia celor trei religiuni mai înaintate ale lumii civilizate: Iudaismul, Mohamedanismul şi Creştinismul. Către acest punct tinde din ce în ce mai mult şi omenirea cugetătoare. E curios cum religia iudaică are această noţiune numită *monoteism*, dela prima ei apariţie în istorie.

Nimic mai isbitor, nimic mai important, din punct de vedere al revelaţiei biblice, ca vederea acestui popor care menţine singur în mijlocul naţiunilor idololatre, mult mai puternice ca el, noţiunea unui singur Dumnezeu care exclude orice altă divinitate. Şi totuşi acest popor aveà să lupte, spre a menţineà acest adevăr, atât contra curentelor exterioare cât şi a celor interioare, ambele tot aşa de puternice. Ne găsim aci în faţa unui fenomen extraordinar, care nu se poate explicà, decât dacă admitem o acţiune providenţială numită revelaţie. Această acţiune erà necesară dacă, dupăcum ne dovedeşte istoria, păcatul omului aveà să fie un obstacol invincibil în căutarea lui Dumnezeu.

Omul puteà să facă această cercetare şovăind, însă nu puteà izbutì pe deplin în silinţele lui.

Deasemenea şi monoteismul e un punct al revelaţiunii, fiindcă dintre cele trei religii monoteiste, două poartă pecetea revelaţiunii: Iudaismul şi Creştinismul, pe când cel de al III-lea, Mohameda-

nismul, nu e decât un amestec mai mult sau mai puţin reuşit al celorlalte două religiuni cu elemente din superstiţiile păgâneşti.

Ultimul cuvânt al istoriei religiunilor naturale e un suspin după adevăratul Dumnezeu. Iată pentruce Grecii ridicaseră la Atena un templu «necunoscutului Dumnezeu». De acì şi următoarele vorbe rostite de Platon într'unul din dialogurile sale:

«Dacă un fiu al lui Dumnezeu nu se coboară să ne mântuiască, suntem pierduţi».

Dar afirmaţia monoteismului care termină prima noastră parte întitulată: Ce nu e Dumnezeu, ne conduce în chip firesc la a doua parte: Ce e Dumnezeu.

Rândurile precedente ne fac să afirmăm că Dumnezeu nu e multiplu, ci unic. Să vedem care sunt celelalte atribute ale sale.

II. Ce e Dumnezeu.

Oricine a cugetat puţin asupra ideii de Dumnezeu trebue să-L conceapă ca o fiinţă absolută, adecă o fiinţă fără care nimic nu poate existà — deoarece El însuşi e vieaţa. Insă doi Absoluţi nu pot existà. A vorbì de două fiinţe absolute înseamnează a emite o contrazicere, deci Dumnezeu există singur şi e unic, cum am spus.

Cât despre celelalte caractere ale lui Dumnezeu le vom descoperì, cred, întorcându-ne la cele ce am spus cu privire la dovezile despre existenţa lui Dumnezeu. Una din aceste dovezi despre existenţa lui Dumnezeu am găsit-o în contemplarea minunilor universului. Minunile acestea presupun existenţa unui Dumnezeu care le-a creat. Dar dacă lumea materială e atât de frumoasă, deşi sunt unele lucruri cari îi strică frumseţea şi despre care vom vorbì la timp, dacă descoperirile făcute de savanţi, îi umplù de o admiraţie din ce în ce mai mare, dacă legile universului sunt atât de înţelepte şi atât de desăvârşite încât umplù de admiraţie pe oameni de geniu ca Kepler şi Newton, trebue neapărat, ca Dumnezeu care e autorul lor, să fie şi el tot atât de puternic, de înţelept şi de inteligent. Aceste legi nefiind decât expresiunea voinţei Sale, trebue ca Dumnezeu să fie o inteligenţă puternică. Văzând un ceasornic măreţ mă gândesc imediat la ceasornicarul inteligent care l-a fabricat; privind o grădină bine cultivată, mă duc cu gândul imediat la grădinarul care a plantat-o.

Astfel, dar, chiar numai spectacolul universului mă duce la credinţa într'un Dumnezeu pe cât de inteligent pe atât de puternic. Iar — această credinţă nu se poate decât întărì când, dela contemplare trec la studiu şi încep să examinez de aproape acest univers. Dumnezeul unic este deci o *putere inteligentă.*

Am dovedit apoi existenţa lui Dumnezeu cercetând să vedem de unde ar puteà venì şi unde ar trebuì să ajungă activitatea inimii noastre şi ne-am silit să demonstrăm că însuşi Dumnezeu e în acelaş timp şi punctul de plecare şi punctul de sosire al acestei activităţi. Dar atunci nu rezultă oare din această afirmare consecinţa următoare: Dumnezeu nu poate creà în noi iubirea şi nu ne poate face să-L iubim pe El mai presus de orice decât cu condiţia ca El însuşi să fie iubire, adecă să fie înzestrat cu sentiment? Nu. Dumnezeu nu poate da decât ceeace are: *Ex nihilo nihil*, din nimic, nimic nu iese. Trebue dar ca Dumnezeu să simtă şi să iubească, căci altminteri, nu înţeleg cum se face că eu, care viu dela El, pot iubì şi simţì!

Prin urmare Dumnezeu e iubire.

In fine, un al treilea raţionament ne făcuse să afirmăm pentru a treia oară existenţa lui Dumnezeu. Remarcasem atunci că omul simte că voinţa lui e înfrânată şi condusă într'o direcţie anumită către un scop hotărît şi am văzut că numai Dumnezeu puteà fi punct de plecare şi punct de sosire al activităţii voinţei. Dar, pentruca voinţa Lui să fie simţită, trebue ca El însuşi să fie înzestrat cu voinţă şi ca să inspire omului voinţa binelui, trebue să vreà El însuşi binele. Deci Dumnezeu are o voinţa absolută a binelui. Putem merge mai departe şi să spunem că în Dumnezeu voinţa se identifică cu realizarea binelui. Dumnezeu vreà numai binele: prin urmare, Dumnezeu e voinţa binelui, binele suprem, adecă *Sfinţenia.*

Dacă rezumăm cele ce preced, ajungem la următoarea afirmaţie cu privire la Dumnezeu: Dumnezeu e o Fiinţă unică, care are putere şi inteligenţă, care iubeşte şi nu vreà decât binele. Sau: Dumnezeul unic e în acelaş timp: putere, inteligenţă, iubire, sfinţenie.

Trebue numai să ne amintim că fiind vorba de Dumnezeu, adecă de fiinţa absolută, — atributele acestea trebuesc privite şi ele la rândul lor ca absolute, adecă atingând perfecţiunea. Fiecare din atributele Lui are un caracter absolut. Puterea Lui e atotputinţă, inteligenţa e suverană, iubirea nemărginită, sfinţenia desăvârşită. E tot aşa de desăvârşit în puterea şi inteligenţa Sa ca şi în iubirea şi sfinţenia Sa.

Raţionamentele care preced vor păreà poate prea lungi unora dintre cetitorii mei. Nu sunt însă de mai puţină însemnătate, fie din cauza rezultatului la care ne-au adus, fie mai ales din cauza urmărilor care pot fi trase în chip logic din ele. Să vedem repede care sunt aceste urmări. Dacă cele ce spuseserăm cu privire la Dumnezeu sunt adevărate, trebue neapărat ca Dumnezeu să fie spirit.

Nu se poate concepe o ființă desăvârșită în inteligența, iubirea și sfințenia ei, care să nu fie spirit. Dumnezeu trebue dar să fie *spirit* și încă *spirit curat.* A spune că Dumnezeu e spirit înseamnă că e nevăzut, cel puțin pentru ochii trupului. El face parte din lumea spirituală și morală, care ne încunjură, fără îndoială, din care facem parte și noi înșine, dar pe care n'o putem zărì decât prin reflexiune și conștiință, nu cu ajutorul simțurilor. Și nu trebue să ne mirăm, deoarece, în domeniul material există o mulțime de lucruri, în care noi credem fără să le fi văzut vre-odată.

Dacă Dumnezeu e spirit, urmează că n'are nici corp, nici figură. E opus materiei sau mai de grabă e cu totul independent de ea. Prin urmare n'are nevoie să lucreze și nu se poate confundà cu natura ieșită din mâinile Sale. Nu e deloc supus legilor fatale și oarbe. El cugetă, voește în chip infalibil și absolut! El are deci o conștiință deplină de sine însuși.

Dar El are totodată și puterea de a se da, de a se comunicà oricui vreà. Nu e obligat să se țină închis în sine însuși, ca și cum n'ar fi în stare a se manifestà în afară. Dumnezeu se dă și umple totul cu prezența Lui divină. In chipul acesta ne întoarcem la una din afirmările panteismului, care ni se pare dreaptă și legitimă. Am puteà adăugà că cele două părți ale Lui Dumnezeu, pe care filozofii le numesc *transcendență* și *iminanență* divină, corespund cu sfințenia și iubirea lui Dumnezeu. Transcendența sau sfințenia ar fi deplina stăpânire de sine, iar imanența sau iubirea ar fi deplina comunicare a ființei sale.

Dar pentruca Dumnezeu să fie astfel, trebue neapărat să nu fie împiedecat și mărginit de nimic. Trebue să poată face ori ce-i place, fără să găsim în El nici cea mai mică urmă de capriciu, deoarece lucrează totdeauna în conformitate cu binele. Trebue să-și poată realizà voința, oricare ar fi ea. Altminteri voința Lui n'ar fi nici suverană, nici desăvârșită, și asta nu presupune în chip implicit libertatea. Prin urmare Dumnezeu e absolut liber, El e libertatea însăși. Inaintea Lui nu e nici cel mai mic obstacol în împlinirea voinții, sau dacă e, obstacolul vine numai în urma unei supreme învoiri din partea Lui.

E de cea mai mare însemnătate, dar, să afirmăm libertatea lui Dumnezeu, căci de ea depinde libertatea omului. Dacă Dumnezeu nu e liber, dacă e supus, ca și lumea, unor legi oarbe mai presus de El, dacă, după ce a creat universul, nu mai are libertatea de a intervenì în el — libertatea nu e decât o iluzie frumoasă, o chimeră pe care oricine trebue să se grăbească a o aruncà departe de sine. Omul nu e decât o rotiță mai mult în mijlocul unei mulțimi de alte roate; fatalismul orb e legea ființii sale. Lumea morală nu există. Cu totul altfel e, dacă Dumnezeu

e o ființă liberă, absolut liberă, căci libertatea Lui îmi garantează pe a mea și lumea morală e salvată.

Afirmarea libertății lui Dumnezeu ni se pare că e foarte importantă și față de determinismul, pe care-l văd savanții în univers, și după care totul e determinat în chip forțat, ca roatele unui angrenaj în care e imposibil să schimbi ceva. Eu cred în determinismul lumii materiale, cred că într'adevăr, în materie totul e supus unor legi absolut stabile. Trebue să fie așa, căci altfel universul s'ar prăbușì în haos, dar cred tot atât de mult că îndărătul acestor legi înțelepte e o voință suverană și liberă, a cărei expresiune sunt aceste legi.

Ne apropiem acum de vârf. Incă un pas și suntem pe el. O ființă ca aceea, pe care o descriem, un spirit curat, absolut liber, deplin stăpân pe sine și putându-se da în chip desăvârșit, nu poate fi decât o *personalitate*. E imposibil s'o concepem altfel. Dacă conștiința, adecă reflexiunea și libertatea, constitue caracterul esențial al personalității, nimeni mai mult ca Dumnezeu nu merită să fie privit ca atare. El e o personalitate absolută, ființa în care sunt personificate toate idealurile pe care le putem concepe, idealul frumosului, al adevărului, al binelui etc....

Prin urmare Dumnezeu e binele personificat. Ființa morală prin excelență cu care noi, ființe morale, trebue să întreținem legături morale. Ajunși pe această culme, dacă privim în jos recunoaștem că suntem departe, foarte departe de Dumnezeul vag și impersonal al panteismului, sau de superstițiile fetișismului și idololatriei și trebue să mărturisim că concepția despre Dumnezeu enunțată adineaori, satisface cu mult mai bine conștiința omenească. Numai acest Dumnezeu merită să fie numit Dumnezeul conștiinții. Mai e însă o altă parte prin care ne apropiem și mai mult de acest Dumnezeu. Numai să ne gândim puțin, și va trebuì să observăm analogia izbitoare, care există între această concepție despre Dumnezeu și idealul la care e chemat omul.

Acest Dumnezeu nu e oare ființa absolută pe care omul trebue să o reproducă în miniatură, dacă îndrăznesc să mă exprim astfel? Sau, întorcând termenii, nu e oare omul un D-zeu în miniatură? Ca să ajungem la noțiunea de Dumnezeu, ar fi deajuns, îmi pare, să luăm trăsăturile care caracterizează pe om în bine, în ceeace el are bun, adecă pe omul adevărat, și să prelungim liniile la infinit, atât e de adevărat că omul a fost făcut după chipul și asămânarea lui Dumnezeu și că e chemat să reproducă din ce în ce mai bine această imagine prin purtarea lui. Dar în istorie nu găsesc decât un singur om, despre care să se poată spune că a fost reproducerea fidelă a lui Dumnezeu, unul singur a reflectat, fără cea mai mică umbră, această imagine a lui Dum-

nezeu. Acest om este Iisus Hristos, pentrucă numai El a fost desăvârşit, om prin excelenţă. Şi numai El a putut spune: «Celce m'a văzut pe mine, a văzut pe Tatăl». Numai despre El s'a putut scrie: «El e reflecţia gloriei sale, pecetea persoanei sale».

Suntem aduşi astfel la ceiace spuneam adineaori că, spre a ajunge la cunoaşterea lui Dumnezeu, avem o cărare directă: Evanghelia, şi o călăuză infalibilă: Iisus Hristos. Am făcut un lung ocol spre a ajunge la punctul la care Evanghelia ne conduce imediat şi sigur. Dar acest ocol erà interesant să-l facem, căci el reprezintă cercetările, foarte lungi, adesea infructuoase, pe care omenirea a trebuit să le facă spre a întrezărì pe Dumnezeu.

In faţa lui Iisus Hristos, din contră, se face imediat lumină şi încă e lumină strălucitoare. E de ajuns să-L priveşti cu atenţiune ca să priveşti pe D-zeu în El. Avându-l pe El, avem pe D-zeu. Şi avem pe D-zeu nu ca pe o fiinţă a cărei măreţie ne sdrobeşte, deşì pierdută în infinitul spaţiului, ci ca pe cel mai iubitor părinte, *Tatăl ceresc*, singurul care poate răspunde aspiraţiilor inimilor noastre. De asemenea s'a putut spune despre Iisus Hristos că nu e numai Revelatorul lui Dumnezeu, ci şi întruparea lui Dumnezeu arătat în trup, şi pus la îndemână fiecăruia, chiar şi acelui mai sărac, acelui mai ignorant, numai cu condiţie ca acest sărac şi ignorant să asculte şi să urmeze glasul conştiinţii sale. Spunând despre Dumnezeu că e Tatăl nostru, atingem vârful, avem revelaţia deplină, desăvârşită şi definitivă a Divinităţii. Nicicodată pe pământ nu se va puteà ridicà vreun om mai sus.

Acum mă grăbesc să încheiu. Dacă Dumnezeu e aşa cum am spus, dacă El e fiinţa morală prin excelenţă, Părintele cèresc fără care nimic n'ar existà, trebue să întreţinem cu El legături morale personale. La datoriile noastre pământeşti faţă de noi înşine şi de ceilalţi oameni, se adaugă altele nouă, care au mai multă importanţă, ce zic? care sunt primele noastre datorii, acelea cărora trebuesc supuse toate celelalte, căci Dumnezeu, fiinţa absolută, e totul, şi noi nu suntem nimic altceva decât ceiace vreà El să fim.

Deasemenea, chestia religioasă e cea dintâi dintre toate. Căci Dumnezeu ori e totul ori nu e nimic Ori ocupă primul loc în vieaţa şi inima noastră, ori nu ocupă niciunul, căci nu se poate mulţămì cu un loc secundar. Indeplinindu-ne datoriile către toţi, numai cătră Dumnezeu nu, de fapt înseamnă a nu împlinì niciuna, a ne lipsì de vieaţă, a ne lipsì de idealul, pentru care omul a fost creat.

Iubite cetitor! Terminând, permite-mi te rog, să-ţi pun următoarea întrebare, care pentru om e o întrebare de vieaţă sau de moarte: Ce e Dumnezeu pentru tine? Il priveşti tu oare ca pe

o fiinţă atotputernică, pierdută în adâncul cerurilor şi cu care n'ai intrat încă în legătură? Atunci El nu e nimic pentru tine, şi pierzând pe Dumnezeu, te-ai pierdut pe tine însuţi. In cazul acesta, înţeleg că tremuri la gândul că-L vei întâlnì odată. Bagă bine de seamă însă, vieaţa ta va devenì prin asta din ce în ce mai goală, şi chiar e un drum singuratec spre prăpastia cea neagră. Are să vină noaptea şi singurătatea ta va merge crescând. Pe măsură ce forţele ţi se vor micşorà, tu te vei simţì şi mai părăsit, iar universul îţi va apăreà şi mai sdrobitor. El e aşa de mare şi tu aşa de mic... Dar, pentru tine e un mijloc infalibil ca să ieşi din această stare, tu poţi să regăseşti un Dumnezeu care să devie *totul* pentru tine, devenind Tatăl tău. De aceea, urmează sfatul fericitului Augustin: «Te temi de Dumnezeu? Aruncă-te în braţele Lui»!

Dim. I. Cornilescu.

CE A FĂCUT HRISTOS PENTRU OM?

Avusesem o discuţie cu un vechiu prietin din copilărie. De mult nu ne-am întâlnit. El are o slujbă onorabilă şi e bine văzut de cercurile în cari trăeşte. Dupăce luarăm pe rând toţi colegii de şcoală, care, pe unde este şi ce ştie despre ei, — căci eu ştiam mai puţin de lucruri de acestea fiindcă dintr'un sat îndosit nu prea poţi ajunge să te învârteşti departe prin lumea mare, venì vorba: cum mă simţesc în condiţiile acestei vieţi de izolare. Îi voiu fi vorbit de necazurile vieţii şi de mângăerile ei în mijlocul poporului meu.

Amicul meu mă ascultà, clătinând din cap. — Şi zici că te îndestuleşte această vieaţă? — La început mai greu, dar de o vreme încoace simt că acest jug îmi e din ce în ce mai uşor şi mai mângăitor. — Jugul lui Isus! — repetà prietenul meu într'un ton compătimitor, desiluzionat. — Iau samă, dragă amice, că tu te-ai schimbat, nu mai eşti ca noi, şi noi nu mai suntem ca tine. Nu te supără, dar lumea de azi e alta şi tu nu te mai ţii de ea. Nu aş puteà presupune că sunt sceptic şi necredincios, dimpotrivă: respectez tagma voastră, credinţa, biserica-mama noastră. Dar să-mi petrec o astfel de vieaţă, între astfel de împrejurări, mi-ar păreà deadreptul o imposibilitate. Cred în Dumnezeu, dar nu sunt superstiţios. Ştii, anumite limite, iar mai departe vine rezonul, bunul simţ, voinţa şi destoinicia fiecăruia. Cunosc şi eu biografia lui Isus. Nu tragi la îndoială. Vremurile de azi sunt reale, misticismul tău — cum înţeleg, nu se prea potriveşte. Atâtea energii concrete sunt astăzi la ordinea zilei şi atâtea strigări: Cultură naţională, întărire economică, gospodărie raţională, iar tu — iartă-mă, nu te ofensez — ai fascinaţia mistică a lui Isus. Lumea evoluiază, nu bagi de seamă, căci trăeşti departe de terenul de frământare al lumii. Isus a făcut pentru om, dar omul a eşit din pasivitatea sufletului,

s'a urcat sus, nu contestez că credința nu i-a folosit și folosește încă, dar tu exagerezi una în contul energiei sufletești a omului modern.

L-am ascultat și la urmă am început cu argumentele mele.

Le strâng acum și le orânduesc pentru încredințarea prietenului și pentruca și cetitorii mei să poată reflectà asupra lor.

Copiii, femeile, ba chiar unii oameni, fie din creștere sau din diferite motive psihologice, sunt stăpâniți de frică seara când umblă la întunerec. Nu credem în stafii, suntem oameni de pace, buni, n'avem să ne temem de atacurile mișeilor și — frica lor e reală. Alții nu sunt fricoși și ar puteà fi toți așa. Voi scepticii și emancipații sunteți ca oamenii cu simțământul fricei. In toate e Dumnezeu, în cultură națională și în toate problemele, pe cari căutați să le rezolvați fără concursul Lui. Prin El se rezoalvă toate, nu mă îndoesc. Fiindcă nu le vedeți în lumina lui Dumnezeu, vi se par ca fiind în afară de El, vă perdeți printre stafiile imaginației voastre proprii.

Priviți lucrurile în față și nu veți aveà nici o frică. Dumnezeu e în toate și prin toate.

Ce-a făcut Christos pentru om? Expresia mea — a credinței mele?

Răspund cu cuvintele mărturisirii credinții așezate în Biserica lui Christos din vremea atacurilor și a apărării, de când s'a desvoltat Biserica și misionarii ei cu sânge de martir au pecetluit credeul: Isus Christos, e unul născut, Fiul lui Dumnezeu... care s'a pogorît din cer pentru mântuirea noastră.

Vieața și moartea lui Isus e venirea lui D-zeu pe pământ, să deà oamenilor vieață. Pentru această venire omul a fost pregătit. Întreagă istoria omenimei de aici începe. Cel mai însemnat eveniment e Nașterea Domnului în Vifleem.

Viața națiunei evreești începe cu nașterea lui Moise, și toate națiile își au pe Moise al lor. Omenimea întreagă începe cu nașterea din ieslea dela Vifleim.

Mai sunt religii. In toate *omul* caută pe D-zeu. In religia creștină: *Dumnezeu* caută pe om. Antiteza aceasta exprimă un adevăr fundamental.

Sf. Scriptură ne reprezintă o rasă de oameni muncind să ridice un turn al cărui vârf să ajungă la cer, iar Iehova gelos din cer se amestecă și-i împedecă de a-și urmà lucrarea. Dar Evanghelistul în Apocalipsă vede noul Ierusalim pogorîndu-se din cer.

Eu cred că viziunea dintâiu e neadevărată față cu Dumnezeu, dar viziunea omului e adevărată.

Civilizația cu toate ce invoalvă, s'a pogorît din cer dela Dumnezeu.

O legendă elină reprezintă pe Promotheus pogorînd muritorilor foc din cer și e legat de o stâncă și îndură grea pedeapsă, din pricina vulturului, care îi roade plumânile în toate diminețile. Iar vulturul e trimis de Iehova cel gelos.

Noul Testament reprezintă pe Dumnezeu, trimițând pe Fiiul său să deà lumii vieață. Să samene o vieață nobilă, adevărată, puternică.

Auzim pe mulţi că s'au sinucis din pricina lipsurilor, de foame etc. şi că puţini bani le-ar fi mântuit vieaţa. Nenorocitul nu a avut lipsă de bani, ci de o natură mai puternică, de mâni cari să lucreze pentru lipsurile lui, de inimă să-l îngrijească, de curaj sufletesc ca să supoarte asperităţile vieţii, de nădejde, care să-i biruiască disperarea.

O vieaţă îmbelşugată îi trebuià, vieaţă, care sufere şi rămâne nebiruită.

Sunt două vieţi în om. Una care-l trage la vale, şi alta care-l înalţă. Pe cea de a doua ni-o a înzestrat Isus. Oamenii avansează pe cea dintâi.

Noi suntem angajaţi a dà o vieaţă de tărie celor ce ne încunjură.

Părintele înţelept o dă aceasta copiilor, învăţătorul şi profesorul, elevilor, preotul poporului credincios, bărbatul de stat aderenţilor săi.

Schimbul real nu constă din lucruri materiale, ci în vieaţă. Potenţe de vieaţă. Această capacitate de a întărì şi a da vieaţă îmbelşugată face pe adevăratul conducător de oameni.

Nu există om mare fără această aptitudine sufletească.

Artă, literatură, muzică, oratorie, conversaţie socială nu sunt altceva decât instrumente pentru distribuirea vieţii în atâtea faze emanând dela sufletul bogat şi revărsându-se preste altele mai puţin înzestrate.

Dumnezeu e cel mai îmbelşugat izvor dătător de vieaţă.

Satură toate creaturile, oameni, animale şi jigănii... «întinzându-ţi Tu mâna toate se vor umpleà de bunătăţi» — cum observă psalmistul.

In Testamentul Nou cetim că Isus a venit să descopere nobleţa omului să-l împărtăşească de caracter dătător de vieaţă. Vieaţă dumnezeiască să îmbie omului, să-l împreune cu D-zeu împărtăşindu-l de vieaţă veşnică divină.

Ascultaţi evanghelia din ziua de Paşti.

Această vieaţă o dete celor din jurul său. Ucenicilor săi refuză a le da orice avantagii materiale.

Toma erà un sceptic învechit şi ca să-i alunge scepticismul îl biruì dându-i ceva din puterea mistică de a vedeà ceeace nu se vede. Ioan erà năvalnic, plin de mânie, vehement — fiul tunetului, care a cerut foc să se pogoare peste satul din Samaria, care nu primì pe Isus; erà ambiţios — căci venì în timpul din urmă să ceară un post de onoare în aşteptata împărăţie a lui D-zeu. Christos aşa-i schimbă natura încât tema lui favorită erà: Copiilor iubiţi-vă unul pe altul! Simon erà impetuos, furios, nestatornic, un val pe mare, încrezător pe o clipă, fricos la cea dintâi ispită — Hristos îl face *stâncă.*

Se lăpădă de Isus când erà la judecată, dar la sfârşitul vieţii sale se întâmplă că a fost răstignit, însă cereà ca să fie răstignit cu capul în jos. Un sfânt Părinte i se adresează: N'ai voit Petre să te răstigneşti pe cruce ca Mântuitorul tău, dar răstignindu-te cu picioarele în sus, umbli astăzi prin cer, căci ţi-ai agonisit prin statornicia ta favoarea lui Dumnezeu. Astfel de vieaţă creiază Hristos în omul, care se apropie de El.

Străinii vedeau această schimbare în ucenicii lui Isus şi o atribuiau cu tot dreptul lui Isus.

Această calitate dătătoare de vieaţă a fost pârghia atracţiei lumii cătră Isus. Cei întristaţi veneau la El şi-i slobozià mângăiaţi. Păcătoşii cu remuşcări de conştiinţă se schimbau, începând vieaţă nouă. Cei descurajaţi plecau întăriţi şi nădăjduitori.

Zise femeii: Nici eu nu te judec, mergi în calea ta şi nu mai greşì — şi femeia se depărtă împăcată.

Această calitate de vieaţă dătătoare a fost secretul elocvenţei Lui, simple fără studiare, fără gesturi dramatice.

Noi creştinii credem că aceeace a făcut Isus, necontenit face, nu numai sub influinţa exemplului său istoric şi a învăţăturii sale, ci la influinţa personală şi imediată a prezenţei sale nevăzute, de-acum în veci.

Noi credem că El, adevărat, literal şi real a înviat, că adevărat literal şi real e cu noi până la sfârşitul veacurilor, că El dă putere celui necredincios să vadă ceeace cu ochii nu se vede, pune în sufletul celui ambiţios iubire, care sfinţeşte ambiţia şi o divinizează, dă tărie, să nu ne cufundăm, uşurează jalea, mulcomeşte durerea, netezeşte calea pietroasă a vieţii. Din veacul dintâi până acum omenimea a făcut mari progrese datorite Lui.

Familia, educaţia, lărgirea libertăţii individuale.

Dar sunt schimbări în natura internă a omului.

Împedecarea cruzimii, restrângerea poftelor, a pasiunilor, a apetiturilor. S'a desvoltat natura pozitivă a omului de iubire, paciinţă, iertare, milă. Religia nu mai atârnă de frică, ci razimă în credinţă, dragoste şi nădejde.

Toate aceste schimbări şi celece au izvorît din acestea au avansat confortabilitatea fizică, au lărgit libertatea civilă, au casat robia şi robota, au îmbunătăţit educaţia, au creat spitale şi aziluri pentru bolnavi şi penitenţiare, pentru cei ce altădată erau destinaţi schinjuirii şi omorîrii, avem familii în loc de haremuri, biserici cu jertfe, cu cântări nouă de bucurie.

Şi ceeace s'a început în Vifleem nu s'a terminat la Golgota, ci cu noi e Emanuil, până la sfârşitul veacurilor.

După atâta vreme ar trebuì, s'ar aşteptà să-L vedem faţă în faţă, să-L înţelegem, să-I deschidem uşa inimii, a minţii şi a gândurilor, înaintea căreia stă şi bate şi cere întrare... ca să ne aducă deplină mântuire vieţii. Fii cu grije prietene: Vine şi la tine, şi la toată făptura!

Roşia, Ianuarie 1913.

Tr. Scorobeţ.

PREDICĂ DESPRE BUNAÎNŢELEGERE.

Iară eu vă rog fraţilor pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toţi să vorbiţi într'un fel şi să nu fie între voi desbinare şi să fiţi tare uniţi într'un gând şi într'o înţelegere. I. Cor. cap. 1, v. 10.

Iubiţi Creştini!

Acestea cuvinte pline de învăţături înalte, dumnezeeşti, le-a adresat cătră creştinii din timpurile străvechi unul dintre cei mai puternici stâlpi ai bisericei şi legii lui Hristos, unul dintre cei mai neobosiţi ostaşi ai lui Dumnezeu, Sfţul ap. Pavel. El, care în tinereţe, în floarea vieţii, a fost cel mai ager, cel mai crunt duşman al bisericei creştine, care la început a fost cel mai înfocat vrăjmaş al celor ce mărturiseau credinţa cea adevărată creştină, acum, după ce s'a învrednicit a fi «vasul cel ales» al Domnului, cu puteri îndoite, ca şi când ar voì să-şi ispăşiască păcatele tinereţelor, lucră neîntrerupt pentru întărirea bisericei creştine în sânul popoarelor. Drept aceea văzând, că suferinţele ce trebuiau să le îndure creştinii din partea păgânilor sunt multe şi cumplit de mari, îndeamnă, acest neînfricat luptător al credinţei, pe credincioşii săi la bunăînţelegere, la unire în cugete şi simţiri, ca împreună lucrând umăr la umăr să fie în stare a se apără faţă de duşmanii lor şi ai bisericei dreptmăritoare, care este scutul şi acoperemântul nostru până în ziua de azi şi va fi scutul şi acoperemântul celor ce se tem de Domnul şi păzesc poruncile Lui până la sfârşitul veacurilor.

Şi dacă biserica cea noauă n'a fost dărîmată de asupritorii ei de tot soiul, dacă legea creştină n'a fost sugrumată de cei fără de lege nici chiar prin goanele cele mai înfiorătoare, este a se mulţămì numai şi numai bunei înţelegeri, unirii în cugete şi simţiri, ce stăpâneà între creştinii de pe aceea vreme. Despre acestea lucruri, de o însemnătate de tot mare şi pentru timpul nostru, adecă despre buna înţelegere, despre unire în cugete şi simţiri voi să vă vorbesc şi eu astăzi, rugându-vă să mă ascultaţi cu luare aminte!

Iubiţilor creştini! Toate câte sunt în cer şi pe pământ, în mare şi pe uscat sunt zidite de atotputernicul cuvânt al lui Dumnezeu, şi bine sunt zidite, după cum zice şi prorocul Moise prin cuvintele: «Şi Dumnezeu s'a uitat la toate câte le-a făcut şi iată erau bune toate». (Fac. 1,31). Şi dacă vedem, că în lume pe lângă bine este şi rău, pe lângă lucruri bune sunt şi lucruri rele, nu trebue, ca creştini adevăraţi, să credem că şi acestea din urmă sunt dela Dumnezeu, pentrucă sfânta noastră biserică şi chiar şi mintea sănătoasă şi limpede ne spune că Dumnezeu, ca izvorul tuturor bunurilor din lumea aceasta şi cea viitoare, nu poate fi şi izvorul răutăţilor. Tot ce este rău pe larga întindere a pământului, tot ce este neprielnic oamenilor nu vine dela Dumnezeu, ci urzitorul răului este diavolul, potrivnicul neîmpăcat al tuturor lucrurilor bune. Diavolul care se cutremură de lumină şi de adevăr este acela, care în sămânătura

lucrurilor bune a sămânat sămânţa răului. Tot el este şi acela, care în sămânătura bunei înţelegeri a aruncat neghina neînţelegerii şi a desbinării. Cu mâna sa duşmănoasă a sădit în inima omului ghimpele cel veninos al mândriei, trufiei şi îngâmfării, din care mai târziu a răsărit polomida neascultării de Dumnezeu, polomida neînţelegerii şi a desbinării, nişte boale, cari mai curând sau mai târziu, duc oameni singuratici, familii, ba chiar şi popoare întregi la prăpăstia peirei. Neînţelegerea şi desbinarea sunt arme diavoleşti şi toţi aceia, cari trăesc în ură şi desbinare şi toţi cei răsvrătitori nu mai pot aveà nici o legătură cu Dumnezeu, care doreşte ca pe pământ să fie «pace şi între oameni bună învoire». Aceia, cari iubesc neînţelegerea şi desbinarea, nu mai sunt slujitorii Domnului, ci slujitorii diavolului.

Dumnezeu prea bunul nostru părinte ne învaţă să nu urîm, să nu pismuim, ci din contră să iubim pe deaproapele nostru aşa, cum ne iubim pe noi înşine. El ne învaţă să trăim cu deaproapele nostru în pace şi dragoste frăţească. Cu toate acestea azi vedem pe mulţi depărtaţi unul de altul, azi întâlnim între oameni neînţelegerea, ura, cearta şi desbinarea aproape la fiecare pas. Cauza acestui lucru pe cât de dureros, pe atât de urgisit şi întristător este mândria şi pizma, armele cele mai de frunte ale diavolului pentru înstrăinarea omului dela Cel ce dintru nefiinţă la fiinţă l-a adus, mijloacele cele mai de căpetenie pentru îndepărtarea făpturii dela Făcătorul său. «Nimic nu este mai frumos şi mai plăcut, decât a locuì fraţii împreună» zice o prea frumoasă cântare a bisericei noastre, iar apostolul Pavel întăreşte acest adevăr, când zice: «deci fraţilor fiţi într'un cuget, fiţi în pace şi Dumnezeul iubirii şi al păcii va fi cu voi». (II Cor. 13). Mai rău ca fiara cea mai periculoasă de pe faţa pământului, este omul răsvrătitor şi pizmaş.

Nici una dintre fiarele sălbatice nu caută a răpune pe cele de o seamă cu ea, dar omul rău, omul potrivnic şi duşmănos nu-şi fereşte dinţii răutăţii sale nici de cei de un neam şi de un sânge cu el. Certe, răsbunări şi alte rele sunt faptele zilnice ale acestui om, iar răsplata vieţii sale trudite este dispreţul nemilos ce-l întâlneşte în toate căile vieţii din partea oamenilor de bine.

Unui astfel de om nime nu-i stă în cale, toţi cei cu temere de Dumnezeu se feresc, fug de el ca de un om ucigaş, ca de unul, care cu trup cu suflet s'a vândut iadului. Nimerit descrie soartea omului pizmătareţ şi sfânta Scriptură, când zice: «cel ce samănă vânt, seceră furtună». — Desbinarea şi neînţelegerea este tot atât de stricăcioasă, cât de urgisit este omul, care o stârneşte. Ea ne slăbeşte puterile şi ne face neputincioşi pentru împlinirea ori şi cărui lucru bun şi folositor. — Voind odată un părinte de pe patul morţii să mai dea fiilor săi un sfat bun şi folositor pentru vieaţă, le-a dat să frângă un mănunchi de 7 beţe strâns legate deolaltă. Neputându-l rupe nici unul din ei, măcar că-şi încordaseră puterile din destul, le-a zis părintele: «vedeţi, voi sunteţi ti-

neri în floarea vieţii, dar sunteţi slabi, căci nici unul nu a-ţi putut frânge această legătură de 7 beţe, pe care eu, deşi puterile-mi sunt istovite de boală, totuş voi frânge-o cu înlesnire». Zicând aceste cuvinte a luat legătura, a deslegat-o şi după ce a rupt toate beţele unul după altul a zis iară cătră fii: «Cât timp veţi ţineà unul la altul, cât timp veţi fi uniţi în cugetele şi sfaturile voastre, pe cum au fost beţele din acest mănunchi înainte de a-l desface, veţi fi tari, puternici şi nime nu vă va puteà face nici un rău. Atunci nici duşmanul cel mai puternic nu vă va puteà frânge, veţi fi ca stânca din mijlocul mării, pe care valurile primejdioase o spală mereu, dar nu o pot mişcà. Atunci în bună înţelegere veţi isprăvì şi lucrul cel mai greu». Din această mică istorioară, iubiţi ascultători, cu înlesnire ne putem încredinţà pe de o parte, că în lume nimic nu aduce omului mai multă stricăciune, nimic nu duce mai grabnic la peire, decât tocmai neînţelegerea şi desbinarea, iar pe de altă parte vedem, că nimic din cele de pe pământ nu e mai plăcut înaintea lui Dumnezeu, nimic nu e mai folositor pentru om ca înţelegerea bună. Ea adună într'un mănunchi puterile răsleţe, formând din ele un puternic zid de apărare contra loviturilor ce ni-ar venì din afară, dela duşmanii noştri în lupta pentru vieaţa de toate zilele.

Poate fi un lucru cât de greu, fie lucrătorii cât de slabi, uşor îl pot îndeplinì dacă ei trăesc în bună înţelegere şi dacă se unesc cu toţii în cugete şi în puteri. Precum însă nu ne putem închipuì o floare sau arbore fără rădăcină, un râu fără izvor, sau lumină fără pară, tot aşa nu ne putem închipuì nici bunăînţelegere şi pace între oameni, fără dragoste cătră Dumnezeu şi cătră deaproapele, pentrucă nu ne putem înţelege bine, nu putem trăì în pace cu acela, pe care nu îl iubim, pe care nu îl putem suferì.

Prin cuvintele Mântuitorului nostru Isus Hristos: «unde sunt doi sau trei adunaţi în numele meu, acolo sunt şi eu sunt în mijlocul lor» unirea şi bunaînţelegere ni se impune şi ca o datorinţă creştinească dintre cele mai de frunte.

Firea întreagă ce ne încunjură se susţine prin unire. Dumnezeu, ziditorul nostru, împreunând trupul cel din pământ cu sufletul dat din suflarea sa, ne-a dat nepreţuitul dar al vieţii şi a voit, ca chiar şi traiul nostru de toate zilele să se razime pe buna înţelegere dintre trup şi suflet. Prin legătura cea vecinică a bunei înţelegeri stă cerul şi pământul, prin înţelegere şi armonie stă lumea întreagă cu toate ale ei împărăţii, şi oare noi să ne lăpădăm de ea? — Nu! căci acest pas nesocotit ar fi spre pierzarea noastră, ci din contră, sufletul şi inima noastră în fieşte care zi să se adape la izvorul cel sănătos şi limpede al iubirii de Dumnezeu şi iubirii deaproapelui, cu cari întotdeauna să ne nizuim a-ne unì în cugete şi în simţiri, cu cari întotdeauna să cercăm a trăì în bunăînţelegere şi dragoste frăţească.

Atunci Părintele nostru cel ceresc, care dintr'atâta moarte ne-a mântuit, nu ne va lipsì de darurile sale, fără de cari suntem neputincioşi, asemenea unui verme ce-şi târâie pântecele prin pulberea pământului.

Să privim mai deaproape la acelea familii, din sânul cărora e alungată oarba neînţelegere şi pizma dintre soţi şi vom vedeà de câtă însemnătate este pacea şi cât de mari sunt foloasele bunei înţelegeri. Precum creşte şi rodeşte îmbelşugat holda, când e ploaie şi căldură la vreme, aşa creşte şi înaintează acea familie, comună şi acel popor unde înţelegere şi bună chibzuială stăpâneşte între oameni.

Iubiţilor creştini! Zilele cari le trăim noi cei de azi sunt dintre cele mai grele. Fieştecare dintre noi azi e nevoit a lucrà din greu pentru a-şi asigurà traiul pe această lume. Munca aceasta de tot grea şi obositoare, care ne stoarce sudori de sânge, va fi lipsită de roduri, va fi fără spor, dacă şi pe mai departe vom adăpostì şi vom da sălaş în inimile noastre celor mai urgisite păcate din lume, dacă vom suferì şi pe mai departe în mijlocul nostru pizma şi desbinarea, cari şi în trecut multe nenorociri au adus pe capul strămoşilor noştri. Duşmanii noştri şi ai bisericei lui Hristos azi sunt fără de număr şi neîntrerupt aşteaptă momentul priincios de a sămănà între noi sămânţa neînţelegerei şi a desbinării, ca apoi prin acestea să ne slăbească şi într'un viitor mai apropiat de cât am gândì, să ne răpească şi cel mai scump bun ce-l putem aveà pe pământ, să ne răpească biserica care veacuri dearândul ne-a primit în vremi grele la sânul său cel primitor, să ne răpească graiul apucat dela strămoşi. De aceia datori suntem cu toţii, dar cu deosebire fruntaşii, ceice din încrederea poporului au fost aleşi în comitet şi alte slujbe bisericeşti, ca uniţi în cugete şi simţiri, un puternic zid de apărare să formăm din piepturile noastre în jurul altarelor lui Dumnezeu, pentru cari strămoşii noştri şi-au vărsat şi sângele şi acum îşi dorm somnul de veci în nădejdea, că nici noi urmaşii lor nu vom fi mai pe jos ca ei. De aceea să nu căutăm numai la foloase şi bunuri materiale-personale, ci întotdeauna să avem în vedere binele obştesc şi ne-am câştigat comori în ceriuri. Totdeauna să ne înţelegem între noi şi să ne unim în gândurile noastre şi Dumnezeul puterilor ne va binecuvântà munca noastră.

Atunci acest mare şi sfânt post, la al cărui miezi ne aflăm acuma ne va servì spre mântuire, ne va fi de folos, atunci cu cuget şi inimă curată ne putem uità la un viitor mai bun, atunci cu conştiinţa liniştită putem aşteptà sfintele sărbători ale învierii Domnului, de cari numai puţin timp ne mai desparte! — Amin!

Aurel Popoviciu,
preot.

SF. SCRIPTURĂ PENTRU PUBLICUL ROMÂNESC.

Dela 1907 n'am mai trecut noi prin emoţiunile cu care de vre-o câteva luni ne tot înfioară chestiunea externă. Atâta ne-am turburat şi frământat, că multe din lucrurile şi din lipsurile la care nici nu vrem să ne gândim în vremurile de linişte şi huzur, ne stau acum ameninţătoare înainte şi ne obligă să ne umilim, să ne facem examen de conştiinţă şi să ne mărturisim păcatele. Şi recunoaştem cu toţii că trebuie să ne aşternem altfel drumul viitorului, cu mai multă conştiinţă şi inimă naţională şi cu mişcări adaptate marelui scop de întărire a vitalităţii noastre.

Aşa vorbeam şi la 1907.

Se emisese pe atunci părerea (de Părintele Const. Morariu din Bucovina) că poporul românesc trebuie educat la izvoare morale înalte, care să-l curăţe, să-l îndrepte şi să-l facă în stare a-şi arătà toată nobleţa lui. Se propusese înfiinţarea unui *Institut Biblic românesc* care să publice Noul Testament şi să-l puie la îndemâna publicului pe un preţ cât se poate de mic.

Ideia a fost primită cu căldură (ce nu primeşti la vreme de nevoie!.. când alergi după uşurare!), a fost îmbrăţişată de răposatul inginer Alimăneşteanu, care a şi dat o sumă de 5000 de franci în acest scop.

Ideia erà nu numai fericită, ci şi impusă de o trebuinţă urgentă. Vedeam marile lipsuri ale educaţiunii naţionale şi firesc erà să constatăm cu părere de rău că tocmai Sf. Scriptură care a făcut atâta bine la multe popoare, tocmai Sf. Scriptură care nu lipseşte din casele unor popoare mult mai înaintate ca noi pe scara educaţiunii morale, tocmai ea lipseşte dela noi!.. De tradus există ea tradusă de mult, fără îndoială, că doar o întrebuinţăm în Biserică, dar nu e la îndemâna marelui public şi nu e pusă în starea de a puteà fi întrebuinţată de toţi.

Şi totuşi, deşi suntem în al şaptelea an dela 1907, lipsa aceasta nu s'a umplut. Tot departe de publicul nostru e Sf. Scriptură, cartea prin excelenţă, cartea despre care Goethe spune că prin puterea ei» se va întinerì fiecare generaţie, şi *criteriul pentru a judecà vieaţa şi puterea unui popor va fi atitudinea ce va luà-o faţă de Biblie»*, cartea în care se cuprind evangheliile, pe care Kant le numeşte «*izvorul nesecat al adevărului deplin*».

Ceeace în această privinţă avem mai mult de cât în 1907 e *Institutul Biblic* care de curând s'a şi înfiiţat în Bucovina, dar care n'a avut încă timpul de a publicà ceva din Sf. Scriptură.

Dar şi aceasta s'a făcut în Bucovina. La noi se vede că au venit iar vremurile bune, lumea s'a aşternut pe vieaţa obişnuită dinainte, — şi de Biblie a uitat.

Şi aşa au venit împrejurările de acuma, care din nou ne încleştează şi ne scutură şi strigă către noi să nu întârziem cu împlinirea datoriilor, a căror uitare se răsbună apoi amar tot pe spinarea noastră.

Duşi deci de trebuinţa aceasta simţită şi conştienţi de răspunderea care apasă şi asupra noastră, a preoţilor, în ceeace priveşte zămislirea unui viitor care să fie mai frumos decât zilele de greutate prin care trecem, vre-o câţiva clerici şi mireni, având în frunte pe Prea Sfinţia Sa Episcopul Nicodem al Huşilor ne-am apucat să publicăm cât mai curând o *Biblie* pe *scurt,* cu multe ilustraţiuni în text, care să împlinească această trebuinţă urgentă. Vor venì mai pe urmă ediţiuni ale altora mai bune şi mai complete. Noi ne-am gândit însă că aşteptăm prea mult şi că împrejurările nu ne iartă.

Biblia noastră e *pe scurt,* cuprinzând esenţialul.

Ideia aceasta a unei Biblii prescurtate, a fost îndeplinită şi mai de mult, de către Arhimandritul Eufrosin Poteca, care a publicat-o în Bucureşti la 1847.

Ar puteà obiectà cineva că de ce *pe scurt*? Răspund că pentru trebuinţa practică, unora li-se pare mai bună existenţa unei Biblii mai mici, cum s'a exprimat un sinod protestant ţinut în Palatinat în 1901 «...există o trebuinţă general simţită de o carte care, dupăce se vor fi suprimat locurile mai puţin importante... să deà cuprinsul esenţial al Sf. Scripturi într'o formă îndemânatecă (citat după «*Un congres biblic românesc*» de Dr. Bălan, Sibiiu, 1912).

Dar ideia aceasta a unei Biblii pe scurt e deja îndeplinită în Biserica rusească şi la toate popoarele din apus: la Italieni, la Francezi, la Nemţi, la Englezi, etc. Noi când ne-am pus la lucru, aveam deja înainte multe feluri de astfel de Biblii.

Aşa va fi şi Biblia noastră, care se şi află sub tipar şi credem că până în Paşti să poată fi în mâna publicului.

Credem a fi răspuns unei trebuinţe şi a ne fi achitat de o mare răspundere, şi ca uşuraţi de o apăsare aducem aceasta la cunoştinţa creştinilor.

Arhim. ***Scriban.***

DIN CĂRŢILE BUNE.

D-l *Dim. I. Cornilescu*, care este cunoscut cetitorilor noştri ca un preţios colaborator al acestei reviste, face o lucrare foarte folositoare dând în traducere românească scrierile predicatorului Frank Thomas din Geneva. În anii trecuţi, d-sa a publicat în revista «Păstorul ortodox» din Piteşti o serie[1] de studii ale acestui scriitor, pe cari întregindu-le cu altele nepublicate, le dă acum într'un frumos volum de 155 de pag. sub titlul: «***Împărăţia** lui Hristos.*» Cetind această scriere, ca şi celelalte ale lui Frank Thomas, ne găsim într'o înaltă atmosferă religioasă-morală. Iscusinţa acestui scriitor constă întru a şti înfăţişà ideile creştine într'o formă atrăgătoare şi pentru omul de astăzi. Prin concluzii de ordin filozofic, sprijinite pe cazuri din vieaţă şi analogii din natură, ne face să vedem prin prizma ideilor creştine împrejurările vieţii de astăzi. De aceea scrisul lui Frank Thomas e captivant şi foarte instructiv. Felul cum el prezintă problemele vieţii religioase-morale te îndeamnă să meditezi asupra lor şi dupăce i-ai cetit scrisul lui. Ca dovadă lăsăm să urmeze câteva pasagii din capitolul «*Hristos, rege al conştiinţii*»:

Ne rămâne acum să examinăm cum procedează Iisus spre a săvârşi opera restaurării conştiinţei, necesară la stabilirea împărăţiei sale în fiinţa omenească. Aceasta înseamnă să vedem în acelaş timp, cum devine el într'adevăr Rege al conştiinţei. Mai întâi se apropie de conştiinţă cu cel mai mare respect. Recunoscând în ea vocea lui Dumnezeu, El se inclină în faţa acestui martor al adevărului, ascuns în adâncul inimii şi a cărui autoritate vrea s'o întărească. Bucuros, ca şi Moise în faţa rugului aprins, şi-ar scoate încălţămintele picioarelor, ca pe un loc sfânt. Deasemenea, cu ce tact, cu ce delicateţă procedează Hristos faţă de păcătos! Stă în faţa uşei sanctuarului, chemând pe gazda interioară să-i deschidă. Ar

---

[1] O altă serie continuă să apară în revista «Viitorul», şi o a treia în revista noastră.

puteà să intre cu sila, dar nu! El bate, bate mult timp, încet. Dacă uşa rămâne închisă, el se retrage. Dacă din contră i-se deschide, intră cu bucurie, dar fără să-şi părăsească atitudinea respectuoasă. Amintiţi-vă, ca să vă convingeţi, când vorbeşte Samarinencii sau lui Nicodim, sau Fariseilor care-i aduseseră pe femeea desfrânată: dupăce le spune adevărul, îi lasă pe toţi liberi să asculte sau nu. Nici urmă de constrângere. Are prea mare încredere în celalt martor al adevărului, martorul interior ascuns în inimă, care urmăreşte acelaş scop ca şi el, spre a smulge sufletului o ascultare, care n'are preţ decât când e cu totul voluntară. Amintiţi-vă mai ales de chipul, în care îşi recrută disponibilii. Lui Ioan, viitorul apostol, şi tovarăşului său care-l întrebau unde locueşte, le spune: Veniţi şi vedeţi! Totdeauna învitaţi, niciodată vreo urmă de constrângere. Tratează conştiinţa, ca pe un egal, recunoscând în ea o putere aliată, căci în ea zăreşte pe Dumnezeu, adecă pe Regele legitim, a cărui împărăţie de libertate şi iubire, a venit s'o restabilească aici.

Să nu se plângă nimeni dar, că nu mai poate auzì limpede astăzi vocea lui Hristos. Spre a o auzì, trebue să facem tăcere, nu trebue să ne temem de a reintrà în noi înşine; căci Regele e prea discret spre a veni la om în chip sgomotos. «Nu va strigà, zice Profetul, nu-şi va înălţà vocea şi nu se va auzì pe strade. El nu va sdrobì trestia stricată şi nu va stinge fitilul care fumegă încă».[1]

Dar când conştiinţa deşteaptă a vorbit, când s'a ridicat ca acuzatoare, arătând omului mizeria şi culpabilitatea sa, atunci Mântuitorul se apropie mai mult, se pleacă spre sărmanul păcătos îngenunchiat la pământ şi umilit; ascultă cu o extremă atenţiune dacă aude vreun suspin de umilire şi căinţă, şi de îndată ce culpabilul cere iertare, îl iartă. El îmblânzeşte conştiinţa fără s'o calce în picioare, arată păcătosului crucea sângerată, îi aduce aminte de sacrificiul său din Golgota, în virtutea căruia conştiinţa se poate zice şi se poate crede satisfăcută fiindcă greşala i s'a iertat şi Dumnezeu ar fi nedrept pedepsindu-l acum.

Oh! voi pe care vă turbură conştiinţa deşteaptă, voi a căror conştiinţă e poate încărcată, sdrobită de sarcina păcatului, vă rog, aduceţi sarcina la picioarele Regelui. El o va luà, a luat-o şi toată dorinţa lui e de a vă uşurà. Conştiinţa voastră vă copleşeşte şi vă aruncă în ţărână: Hristos vă ridică, îmblânzind pe acuzator.

Odată conştiinţa liniştită, Iisus face un pas mai departe, o luminează substituindu-se, ca să zicem aşa, ei, devenind oarecum conştiinţa conştiinţei. De acum înainte nu mai e voce mai mult sau mai puţin impersonală, ieşind de nu ştiu unde, ale cărei ordine sunt adesea contradictorii, ci e vocea unui amic, a celui mai bun amic, a lui Iisus Hristos, adorabilul nostru Mântuitor, Regele nostru, de care ascultăm cu plăcere, ştiind că ne iubeşte şi că fiecare poruncă a lui e o dovadă de iubire. Conştiinţa

[1] Isaia XLII, 2 şi 3.

e de acum neclintită, căci a găsit în Hristos pe Domnul şi ocrotitorul ei, va puteà răsturnà prejudiţiile cele mai adânc înrădăcinate, va puteà oprì curentele cele mai puternice, va puteà înfruntà părerea celor mai mari ai acestei lumi, pe cum odinioară apostolii aduşi în faţa adunării solemne a sinedriului iudaic: «Judecaţi voi înşivă dacă e drept să ascultăm mai de grabă de voi decât de Dumnezeu. Noi nu putem să nu vorbim de cele ce am văzut şi auzit.»[1] Prin aceste vorbe, martorii lui Hristos au cucerit pentru omenire libertatea conştiinţei, care nimiceşte rând pe rând, toate presiunile.

Eu sunt rege, şi pentru aceasta m'am născut şi am venit în lume ca să mărturisesc adevărul. Cel care e din adevăr ascultă glasul meu.

De altfel, cunoscut fiind cetitorilor noştri felul de-a scrie al lui Frank Thomas, precum şi luminoasa traducere a d-lui Dim. I. Cornilescu, credem că toţi cei ce caută o lectură într'adevăr bună, îşi vor comandà scrierea: «*Împărăţia lui Hristos.*»

Preţul 1 leu 25 bani.

N. B.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Lupta contra scrierilor imorale, de Arhimandritul *I. Scriban*, directorul Seminarului Central din Bucureşti, 1913. Preţul: 1 leu.

Autorul a adunat în acest volum o seamă de articole pe cari le-a publicat în diferite reviste, precum şi unele nepublicate până acum, referitoare la lupta ce se poartă în ţările culte contra stricăciunii ce se propagă sub numele de artă, prin scrieri, prin spectacole şi chipuri zugrăvite. La sfârşit se dau câteva articole despre discuţiunile urmate în străinătate asupra cinematografelor şi a influenţei lor din punct de vedere educativ.

Ceeace ne prezintă păr. Arhim. I. Scriban în această scriere e un interesant capitol al moralei. Găsim enunciaţiuni puternice asupra importanţei covârşitoare a moralei, ca: «moralitatea este forţa decisivă în vieaţa poporului, ca şi în cea a individului. Un popor moralmente stricat, e pierdut. Mai sus decât arta şi ştiinţa stă învăţătura morală» (pag. 105). Găsim drepte precizări a raportului dintre artă şi morală, a însemnătăţii şi răspunderii ce trebuie să i se deà tiparului pentru sănătatea morală a societăţii, astfel că această scriere este foarte instructivă nu numai pentru aceia cari voiesc să cunoască mijloacele de luptă contra scrierilor imorale, ci pentru tot omul care se preocupă de chestiunea moralităţii în societate. Părinţii şi în genere educatorii tinerimii, pot culege dintr'ânsa multe îndrumări preţioase. Atenţiunii preoţimii se impune prin însuşi caracterul ei.

[1] Fapt. Ap. IV, 19 şi 20.

Beutura şi urmările ei. Prelegere predată în prezenţa şcolarilor şi a poporului din comuna Boroşineu, de *Pavel Dârlea,* învăţător-dir., Arad 1913. Preţul 30 fil.

Această prelegere o considerăm ca o dovadă că creşte răspunderea luminătorilor poporului nostru pentru vindecarea unei răni atât de adânci, cum este alcoolismul. Sunt scoase la iveală destul de bine unele urmări ale patimei beţiei, lipseşte însă tratarea mijloacelor morale-educative pentru combaterea acestei patimi. Autorul e în conformitate cu afirmaţiile celor mai competente autorităţi medicale pe acest teren, când spune, că alcoolul nu nutreşte şi nu încălzeşte organismul omului, prin urmare nici nu-l recreiază. Dar, dupăce a susţinut această teză, n'a fost la loc să spună că «omului lucrător de azi ai oprì cu totului rachiul curat ca cea mai lesne beutură, ar fi fără de folos. Ar fi fără de folos, fiindcă vedem, că în toate vremurile s'a căutat un mijloc de recreare a organelor muncite şi încordate de lucru». De aici urmează că «rachiul curat» ar fi un mijloc de recreare, ceeace e un prejudiţiu pe cât de greşit, pe atât şi de primejdios şi care favorizează răspândirea beţiei. *N. B.*

CRONICĂ BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

Desminţire. Presa străină din patrie a înregistrat cu multă satisfacţie ştirea, că I. P. S. Sa arhiepiscopul şi mitropolitul nostru *Ioan Meţianu* a dat un Circular de înţelesul, că credincioşii români greco-catolici, cari din binecuvântate pricini ar dorì să-şi părăsească legea *nu vor fi primiţi în sinul bisericii române ortodoxe.* Acest pretins circular erà prezentat ca un advertisment la adresa credincioşilor români gr.-cat. incorporaţi la episcopia din Hajdudorog, cari de teama maghiarizării ar voì să treacă la religiunea ortodoxă. Zvonul despre acest circular a trecut şi în ziarele româneşti *fără ca din parte autorizată să fi fost desminţit.* Ne-am interesat de această afacere şi spre mângăierea noastră am aflat din isvorul cel mai competent, că zvonul publicat prin ziare n'are nici o bază reală; e o simplă născocire. Un caz concret ne dovedeşte tocmai contrarul. Credincioşii unei mari comune bis. gr.-cat. telegrafice s'au adresat în zilele trecute I. P. S. Sale şi Consistorului arhidiecezan dorind să ştie, că fi-vor primiţi în biserica română ortodoxă, căci în caz contrar vor trece la religiunea rom.-catolică. Li s'a răspuns tot prin telegraf: «*Biserica greco-orientală nu refuză pe ceice vin la ea din convingere* şi se obligă la suportarea sarcinilor bisericeşti». Nici nu li-se puteà da alt răspuns. Nimenea nu este în drept a oprì pe credincioşii români gr.-cat. de a se întoarce de unde au plecat: la sânul bisericei mame.

*

Constatări dureroase. Ministrul de culte de tristă aducere aminte, Contele Apponyi, prin o ordonanţă lipsită de orice bază legală, a dispus, ca elevilor români, greco-orientali sau greco-catolici din gimnaziile de stat, *principiile fundamentale de credinţă, precum şi cele mai obicinuite rugăciuni*, să li se propună *şi în limba maghiară*. Se mai zice în ordonanţă că acei cateheţi cari nu se vor supune vor fi despoiaţi de puţina remuneraţie, ce o primiau dela stat pentru serviciul lor. Autorităţile noastre bisericeşti au protestat în contra acestui atac şi amestec ilegitim al ministrului într'o chestiune curat bisericească, cum este educaţiunea religioasă a tinerimei şcolare. In consecvenţă a cerut dela guvern revocarea ordonanţei gravaminate şi în acelaş timp a dat ordin strict cateheţilor, ca fără abatere să continue cu catehizarea elevilor *în limba liturgică a bisericei* noastre, care *este exclusiv limba română*. Remuneraţia e lucru secundar; *pericolul cel mare l-au văzut în tendinţa guvernului de* a vârî limba maghiară în biserică. Guvernul, deşi însuşi contele Tisza publice a declarat ordonanţele lui Apponyi de ilegale, până azi nu le-a revocat, iar cateheţii noştri muncesc de pomană. Curios lucru e însă, că în unele părţi numai *cateheţii români greco-orientali* nu primesc remuneraţia dela stat. Aşa d. e. catehetului greco-oriental dela gimnaziul de stat din Gherla i-s'a suprimat remuneraţia începând din anul 1910, pe când catehetul greco-catolic *o primeşte regulat*. Umblând noi să deslegăm această taină am aflat durerosul adevăr, că *«episcopul s'a învoit, ca elevii să înveţe rugăciunile şi poruncile principale şi în limba maghiară, spre care scop toţi elevii s'au provăzut cu cărţi de rugăciuni şi în limba maghiară.»* Explicarea: Sutele de mii primite dela guvern au şi o contravaloare.

De astădată ne abţinem dela orice comentar, ci aşteptăm liniştiţi zuruitul telefonului de pe malul Târnavei. *T. St.*

*

O propunere. Părintele protopop *Trifon Miclea* ne-a trimis o propunere, pe care nu ştim dacă a prezentat-o şi forurilor bisericeşti competente, dar pe care, pentru idea ce o conţine, o dăm în cele următoare:

«Prea Sfinţite Domnule Episcop, Venerabil Consistor. Că s'au introdus conferinţele preoţeşti, într'adevăr e bine şi nu putem din destul mulţumì Veneratului Consistor pentru aceasta. Modesta mea părere e însă, ca odată în an şi protopresbiterii şi administratorii protopresbiterali să fie chemaţi la conferinţă protopresbiterală, care se va ţineà sub prezidiul Arhiereului ori a substitutului său.

«Nu aflu de lipsă a mai înşirà motivele.

«E adevărat că protopresbiterii cei mai mulţi şi aşa participă la şedinţele consistoriale (cei din arhidieceză nu, fiind în număr mai mare şi astfel numai puţini sunt membrii în Consistor. N. R.) şi de multe ori se prezintă Arhiereului, iar Arhiereul şi aşa îi poate chemà la sine, dar totuşi ar fi de lipsă să se adune cu toţii odată în an şi la o conferinţă a lor.

«Rog umilit pe Prea Sfinţia Voastră şi Ven. Consistor să binevoiască a se ocupà cu această chestiune şi a o regulà prin decis consistorial ori printr'un regulament. In acest mod s'ar puteà delăturà multe scăderi şi năcazuri, s'ar puteà uşurà administraţia bisericească şi s'ar încheià o mai strânsă legătură între protopresbiteri de-o parte, precum şi între Arhierei şi protopresbiteri, de alta».

Propunerea aceasta într'adevăr merită să fie luată în seamă de P. Sfinţiţii noştri Arhiereii, şi, după experienţele ce le au, să o realizeze. In arhidieceză s'a ţinut mai în anii trecuţi o astfel de conferinţă a protopresbiterilor, dar, dupăcum am auzit chiar dela cei ce au luat parte la ea, n'a reuşit, fiindcă n'a avut un program înainte pregătit şi studiat. Această nereuşită, se înţelege, n'are să servească ca motiv de a abandonà ideea pentru totdeauna, ci ca o învăţătură pentru viitor, ca să se facă pregătirile de lipsă şi să se studieze obiectele conferinţei înainte de-a se întrunì.

*

Dintr'o scrisoare. Mai mulţi dintre abonaţii revistei noastre cari au primit premiile din «*Biblioteca bunului păstor*», ni-au trimis cuvinte de mulţămită, îndeosebi pentru volumul de predici pentru postul mare. Un astfel de abonat ne scrie între altele următoarele: «Sunt abonat la «Revista Teologică» de când a început să apară şi vă mărturisesc fără nici o măgulire, că m'a învăţat să-mi înţeleg mai bine chemarea mea. Sunt preot de 21 de ani, dar despre partea duhovnicească a chemării mele numai de când cetesc «Revista Teologică» m'am ocupat mai cu dinadinsul, căci ea m'a învăţat învăţăturile cele sănătoase ale credinţii noastre ortodoxe. Am lucrat eu şi mai înainte pentru poporul meu, dar puţine din cele ale preoţiei, căci nu avem ceeace numeşte aşa de frumos părintele arhimandrit *I. Schriban*, «aderenţă sufletească, adecă înclinare intimă şi înflăcărată către zestrea morală şi doctrinală a locaşului în cuprinsul căruia lucrează» preotul (în «Chemarea preoţimii noastre», pag. 46). Să ştiţi că sunt încă mulţi, cum eram şi eu mai înainte... Ne daţi mare ajutor cu broşurile din «Biblioteca bunului păstor». Fiecare din aceste broşuri, cari n'ar trebuì să lipsească din biblioteca nici unui preot, mi-a atras luarea aminte asupra unei datorinţe a preoţiei. Volumul cu predicile pentru postul mare le-am cetit cu mare plăcere şi mângăiere, şi le voiu cetì în Dumineci şi poporului, iar ziua în care îmi soseşte revista e pentru mine o zi de bucurie»...

Un alt preot ne scrie: «Cu mare bucurie am primit Nrii 4 şi 5 din «Biblioteca bunului păstor». N-rul 5 m'a surprins foarte: Vă mărturisesc sincer că am cetit în timpul păstoriei mele ca paroh de 38 ani multe predici ale postului sfintelor Paşti; nu măgulesc dacă îndrăsnesc a spune, că predica Floriilor n'are soţ între câte au apărut până acum, că m'au pus în uimire şi mi-a nutrit şi însufleţit tot corpul şi întreg sufletul, ceeace am firmă speranţă că la cetirea ei în ziua Floriilor, când aproape întreg poporul este în biserică, va pătrunde în sufletul fiecărui poporean, care va fi învrednicit a o ascultà»...

Noi suntem bucuroşi că am putut face un lucru folositor. Avem pregătite de tipar încă câteva lucrări pentru «Biblioteca bunului păstor». Intre altele vom publicà un ciclu de predici şi pentru postul Crăciunului, se înţelege, dacă vom aveà sprijin destul din partea preoţimii, căreia ne adresăm cu lucrul nostru.

*

Coloare albă. Un călător a întrebat pe căpitanul corabiei pe care călătoreà, de ce brânele de salvare sunt colorate toate cu coloare albă. Căpitanul i-a răspuns: Dacă brânele de salvare ar fi văpsite cu coloare întunecată, atunci cei ce cad seara ori noaptea în valurile negre ale mării nu le-ar observà şi astfel n'ar întinde mâna după ele, pe când pe cele albe le văd uşor şi prinzându-se de ele sunt salvaţi. — Inţelegi, iubite cetitorule, adevărul ce se cuprinde în acest lucru? Şi tu eşti un brâu de salvare, aruncat de mâna lui Dumnezeu în apa tulbure a lumei acesteia, ca văzându-te sufletele oamenilor ce se cufundă, să găsească un razim în tine şi să-şi salveze vieaţa. Dar ce să-i atragă la tine, dacă coloarea vieţii tale nu e albă şi luminoasă? Lumea judecă după înfăţişarea externă. Grijeşte deci, ca sufletul tău să fie un izvor de lumină care să strălucească din toată fiinţa şi vieaţa ta, ca văzându-te oamenii să prindă curaj moral pentru a se mântuì!

*

Sapă o fântână! Se spune că un ucenic de al lui Mohamed l-a întrebat odată pe acesta: «Prorocule, a murit mama mea, spune-mi ce bine să fac pentru sufletul ei?» Profetul i-a răspuns: «Sapă o fântână pentru sufletul ei, şi dă apă celor însetaţi». Ucenicul a săpat fântâna şi a scris pe ea: «Fântâna aceasta este pentru sufletul mamei mele».

Ideea a fost minunată, pentrucă în deşerturile Arabiei lipsite de apă, o fântână erà monumentul cel mai frumos şi mai binefăcător, care puteà fi ridicat în amintirea cuiva. Şi «fântâna lui Iacob», la care a întâlnit Mântuitorul pe femeea cananeancă, sute de ani a adus aminte călătorilor de venerabilul patriarh şi le-a potolit setea.

Lumea e pentru mulţi oameni o pustie a sufletului, dar există o fântână la care fiecare suflet îşi poate potolì setea. Mântuitorul zice: «Celce însetează, să vie la mine şi să beà!» Aceasta e fântâna, şi cei ce aduc sufletele ca să bea din apa ei vie, le fac cel mai mare bine. Fântâna aceasta nu seacă nicicând.

Tipicul cultului religios.

Cazuri liturgice, date şi indigitări tipiconale pe lunile Aprilie—Maiu, 1913.

14 Aprilie: *Dumineca sfintelor Paşti.* Deoarece anul acesta nu cade nici o sărbătoare în săptămâna luminată, pentru aceasta *la rânduielile fiecăreia din luminatele zile* ale Paştilor avem să ne orientăm întru toate *prescrierilor* cărţii *Penticostariului.* In sfânta şi *luminata zi a Invierii* Domnului — la oara obicinuită — se face *rânduiala* sfintei Invieri şi Utrenia Paştilor cu liturgia sf. Ioan Gurădeaur, iar în *Lunia* şi *Marţia Paştilor* purcedem conform Penticostariului. Dar nu numai în săptămâna luminată, ci în tot răstimpul până la «Dumineca tuturor sfinţilor» (I. după Rosalii), Penticostariul este cartea conducătoare în practica cultului divin.

Spre orientare pentru săptămâna luminată mai amintim următoarele: *a)* Utrenia se începe cu «Mărire sfintei cei de o ființă», iar liturgia și vecernia ca de regulă. *b)* La nici o rânduială nu se cetesc psalmii și caftismele. *c)* In locul *ceasurilor* cetim cele prescrise în Penticostar la pag. 6. *d)* La utrenie nu se cetește evanghelie și nu se cântă «Doxologia». *e) Schimbările,* cari sunt de a se face *la liturgie,* sunt indicate în Penticostariu la locul lor.

21 Aprilie: *Dumineca sf. apostol Toma.* La Vecernie și Utrenie: toate se cântă din Penticostariu ale praznicului cu escluderea Octoihului și Mineiului. La Liturgie: Apostolul și Evanghelia Duminecii, Irmosul Paștilor și Priceasna «Laudă Ierusalime pe Domnul».

23 Aprilie: *Sfântul măritul marele Mucenic, purtătorul de biruință George.*

Luni seara *la Vecernie:* La «Doamne strigat-am» cântăm 3 stihiri ale sărbătorii din Penticostar și 5 ale sfântului din Minei. «*Mărire*» a sfântului; «*Și acum*» a sărbătorii. La litie: stihirile prescrise. La Stihoavnă: cele indicate în Mineiu ș. c. l.

Marți dimineața la *Utrenie:* La toate cântările avem să conzultăm prescrierile Mineiului. Canonul Paștilor cu cele prescrise în Mineiu la peazna 3 și 6. Celelalte conform Mineiului.

28 Aprilie: Dumineca *Mironosițelor.* Glas 2, voscr. 4. La Vecernie și la Utrenie: toate cântările conform prescrierilor Penticostariului. La Liturgie: Apostolul și Evanghelia acestei Dumineci, Irmosul Paștilor și Priceastna indicată în Penticostariu.

5 Maiu: Duminеca *Slăbănogului,* glas 3, voscr. 5. La Vecernie și Utrenie cântăm ale Penticostariului ca și în Duminеca precedentă. La Liturgie: Apostolul și Evanghelia Duminecii, Irmosul Paștilor și Priceastna prescrisă.

12 Maiu: Duminеca *Samarinencii,* glas 4, voscr. 7. La Vecernie și la Utrenie: Cântările și stihirile Învierii, ale Înjumătățirii praznicului (*Înjumătățirea* praznicului să serbează Miercuri în săptămâna a 4-a și dupăserbarea ei durează 8 zile) și ale Samarinencii, conform Penticostariului. La Liturgie: Apostolul și Evanghelia Duminecii, Irmosul Paștilor și Priceastna prescrisă.

19 Mai: Duminеca *Orbului,* glas 5, voscr. 8. La Vecernie și la Utrenie: Cântările prescrise la Penticostar.

La Liturgie: Apostolul și Evangelia acestei Dumineci, Irmosul Paștilor și Priceastna prescrisă.

21 Maiu: *Sfinții marii Impărați și întocmai cu Apostolii Constantin și Elena.*

Luni seara *la Vecernie:* La «Doamne strigat-am» pe 8, cântăm 3 stihiri ale praznicului (din Penticostar) și 5 stihiri ale sfinților (din Mineiu). «Mărire» a sfinților, «Și acum» a praznicului. Paremiile sfinților. «La Stihoavnă» stihirile sfinților și celelalte conform Mineiului.

Marți dimineața *la Utrenie:* Toate cântările și stihirile după prescrierile Mineiului adecă «ale praznicului» îmbinate cu «ale sfinților». *La Liturgie:* Apostolul și Evanghelia sărbătorii mineale, Irmosul Paștilor și Priceastna «In tot pământul a ieșit vestirea».

23 Maiu: *Joia Inălțării* la ceriu a Domnului Iisus Christos. La Vecernie și la Utrenie cântăm totul după cum prescrie la Penticostar pentru ziua aceasta. La Liturgie Apostolul, Evanghelia, Irmosul și Priceastna Înălțării.

26 Maiu: Duminеca *sfinților Părinți* (dela sinodul I. ecumen.) glas 6, voscr. 10. La Vecernie și la Utrenie: Stihirile și cântările glasului, ale Inălțării și ale sf. Părinți, după normativele Penticostariului. La Liturgie: Apostolul și Evanghelia acestei Dumineci, Irmosul Înălțării și Priceastna indicată.

Cantor.